

012/13 GRYTÅ

FYLKE: Buskerud og Hordaland
Kommune: Hol og Ulvik

Nedbørfelt: 38 km²
Toppunkt: 1885 moh.
Utløpspunkt: ca 1070 moh.
Marin grense: -
Kraftpotensial: 35 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 4
Naturgeogr. region: 35c

Vassdraget ligger ved foten av Hallingskarvet mellom Finse og Haugastøl. Nedbørfeltet har polarklima. Årsnedbøren ved Finse er 990 mm hvorav juli-oktober er de mest nedbørrike måneder.

Vassdraget har sine kilder i vest og renner langs foten av Hallingskarvet mot sørøst til utløp ved Nysetlægret. Her slutter Grytå seg til Ustekveikja som kommer fra høyfjellsplatået rundt Finse. Nedbørfeltet har et langt og smalt utseende og hoveddalføret bærer navnet Lengjedalen. Grytå må karakteriseres som et typisk høyfjellsvassdrag hvor utløpet ligger i underkant av 1100 moh. Høyeste punkt ligger i Hallingskarvet. Hovedelva har tilsig fra et stort antall sidebekker. Med unntak av vannene som hovedelva renner gjennom, har nedbørfeltet relativt få ferskvannslokaliteter. Lengjedalsvatnet er det største vannet (1,3 km²) og er langt og smalt med sentral beliggenhet i feltet. Etter utløp fra vannet renner hovedelva gjennom myrlendte områder.

Berggrunnen består av gneis, granitt og fyllitt. Det er lite løsmasser i feltet. Nedbørfeltet strekker seg fra lavalpin til høyalpin sone. Blåbærheier og heier med lyng og dvergbjørk dominerer i lavalpin sone, mens gras- og starrheier sammen med snøleiesamfunn er framtreddende i mellomalpin sone. Høyalpin sone har bare spredte vegetasjonselementer.

Bergensbanen og bomvei mellom Haugastøl og Finse krysser elva før utløp. Med unntak av ei hytte ved utløp og ei i østenden av Lengjedalsvatnet finnes hverken veier eller bosetning eller andre inngrep i nedbørfeltet.

Naturfaglige verdier

For de enkelte fagfeltene er vassdragets typeverdi stor. Grytå er med sin store grad av uberørthet et meget godt egnet referansevassdrag. Skarvåi er et lite vassdrag i nordre deler av Hallingskarvet som allerede er vernet. Områdene utfyller hverandre. Området inngår i forslaget til Hallingskarvet nasjonalpark. I typesammenheng er det naturlig at Grytå, Hivjuåni og Skarvåi sees i sammenheng da de utfyller hverandre.

Geofag

Hallingskarvet er en sørlig utløper av Jotundekket bestående av gneis-granittiske bergarter. I skråningene opp mot de steile skrentene finnes sterkt foldet fyllitt. Gneiser og granitter av ulike slag utgjør berggrunnen i sentrale og lavereliggende deler av nedbørfeltet. Stein- og blokkrik morene dominerer løsmassedeppet som med få unntak er relativt tynt. Lengjedalen synes å ha en noe større mektighet av løsmasser enn feltet for øvrig. Vassdraget har stor type- og referanseverdi.

*Stor verneverdi ****

Botanikk

Vassdraget ligger i sin helhet i alpin sone og har et relativt høyt totalt artstall. Den totale variasjonen i vegetasjonstyper er stor. Nedre deler av vassdraget har stort sett fattig og nøysom vegetasjon, men

med til dels svært høyproduktive og overdådige høgstaudevierkratt langs elva. De mange små vannene i ulike høydenivåer gir rom for stor variasjon i alpin vannkantvegetasjon. Øvre deler av vassdraget har på gunstig eksponerte lokaliteter forekomster av rik, kalkkrevende vegetasjon. Vassdraget er meget lite berørt, og har høy verdi som referansevassdrag.

*Meget stor verneverdi *****

Landfauna

Nedbørfeltets våtmarksfuglfauna er relativt fattig som resultat av høyde over havet og områdets stort sett karrige preg. Ender hekker fåtallig, mens vadefuglene er bedre representert, bl.a. med sandlo, boltit og fjæreplytt. Spurvefuglfaunaen er som forventet. Vassdraget har funksjon som rasteområde for ender og vadere om høsten.

Området er et attraktivt beiteområde for rein og Lengjedalen er et knutepunkt for reintrekket som er nødvendig for at reinen skal kunne utnytte fjellområdene mellom Hallingskarvet og Ustedalføret. Området er også en klassisk lokalitet for fjellrevhi.

*Meget stor verneverdi *****

Vannfauna

Grytå er middels rikt på ferskvannslokaliteter med de fleste vannene i hoveddalføret. Hovedelva har et stort antall små tilsig og har en spennende og interessant utforming med mange løp, bakevjer, småvann etc. Fyllitten bidrar til et ionerikt vann med forholdsvis gunstig pH. Krepssdyr- og bunndyrfaunaen synes representativ for Hallingskarveområdet. Grytå er et reint ørretvassdrag. Kvalitet og bestandsstørrelse varierer. I Lengjedalsvatnet blir den beskrevet som svært god. Vassdraget har stor type- og referanseverdi.

*Meget stor verneverdi *****

Kulturminneverdier

Langs hele dalføret er det kulturminner fra jakt og fangst. Dyregraver og bogastiller markerer reinens trekkvei. Det er funnet fangstboplasser fra steinalderen. Boplasser i form av tufter og hellere fra jernalder/middelalder har et stort kunnskapspotensial når det gjelder tidlig beitebruk.

Her er også teltringer og steinbuer fra nyere tid. Lengjedalslegeret har vært brukt av driftekarer som drev fedrifter fra Vestlandet om våren til markeder på Østlandet om høsten. Bergensbanen krysser Grytå på ei fin steinbru fra omkring århundreskiftet.

Området har typiske og varierte kulturminner med godt bevarte anlegg som belyser tidligere tiders jakt- og fangstformer, samt utnyttningen av fjellbeiter over lang tid. Kulturminnene i det særpregete Hallingskarvlandskapet har store opplevelsesverdier. De har kunnskapsverdier i lokal og til dels regional sammenheng. De fleste kulturminnene har nær kontakt med elver og vann.

*Stor verneverdi ****

Friluftsinnteresser

Området har et vekslende landskap. Hallingskarvet som er et av de mest kjente fjellpartiene i Norge, utgjør nedbørfeltets grense i nordøst. Opplevelsesmulighetene i området er store.

Vassdraget er del av et større friluftsområde knyttet til Finse, Hardangerjøkulen, Hardangervidda og Hallingskarvet.

Nedbørfeltet er svært godt egnet til tradisjonelle friluftslivsaktiviteter som fotturer, skiturer, jakt og fiske. Terrenget er oversiktlig og det er lett å ta seg fram i. Det går sti innover Lengjedalen til Lengjedalsvatnet. Herfra er det kort vei videre gjennom dalen inn til turstien mellom Finse og Raggsteindalen som er del av DNTs stinett i området Finse-Bygdin. Fra Finse over Lengjedalsvatnet og videre mot Hallingskarvet er det merket skiløype som også brukes i forbindelse med Skarverennet. Området brukes til helge- og ferieturer primært av hytteeiere og turister knyttet til reiselivsbedrifter på

Haugastøl, Ustaoset og Finse. De aktivitetene som først og fremst utøves er fotturer, skiturer, jakt og fiske. Bruken er middels stor.

*Meget stor verdi *****

Landbruksinteresser

Det er ikke bosetting i nedbørfeltet og områdene nyttes kun til beiter. Elva tjener til en viss grad som gjerde for husdyr.

*Middels verdi ***

Kraftressurser

Grytå kan overføres fra et tjern i Lengjedalen til vesle Tungevatn i Vikaåni. Disse vassdragene kan så nytte et fall på ca 215 m mellom vesle Tungavatn og Nygarsvatnet gjennom Lengjedalen kraftverk. Med 10 m regulering av Lengjedalsvatn (+8 m, -2 m) gir prosjektet 35 GWh midlere årsproduksjon relativt dyr kraft.

Prosjektet er plassert i kategori III (14) i Samlet plan.

Alternativt kan vassdraget bygges ut mot Tungavatn og utnyttes videre i eksisterende Ustekveikja kraftverk.